

Els viatgers poden emprendre el camí cap al cim del Monte Generoso o bé a Mendrisio, o bé a Capolago amb el cremallera, o bé des de Bissone passant per Soana, que és l'opció més difícil. Tot aquest territori forma part del Ticino, un cantó de Suïssa de població italiana.

A una altura considerable els muntanyencs topaven no poc sovint amb la figura d'un pastor amb ulleres i una aparença que cridava l'atenció també per altres motius. La cara deixava traslluir l'home cultivat, malgrat la pell colrada. Tenia una certa retirada a la imatge de bronze de sant Joan Baptista, l'obra de Donatello que es troba a la catedral de Siena. Els seus cabells eren foscos i li queien en rínxols sobre les espatlles morenes. Anava vestit amb pells de cabra.

Quan un grup de forasters s'acostava a aquest home, els guies ja reien. Sovint, quan els turistes el veien, esclataven en bramuls impertinents o en sorolloses provocacions. S'hi creien amb dret per l'estranyesa de la visió. El pastor no en feia cas. Ni tan sols es dignava a girar el cap.

Fet i fet, tots els guies de muntanya semblaven estar-hi de bones. Sovint grimpaven fins on ell es trobava i hi mantenien converses confidencials. Quan tornaven i els forasters els preguntaven quina mena de sant era aquell, generalment es feien els misteriosos fins que l'havien perdut de vista. Aleshores els viatgers que en-

cara mantenien viva la curiositat s'assabentaven que aquell home tenia una història fosca i que, sota el nom popular de «l'heretge de Soana», gaudia d'un respecte dubtós barrejat de por supersticiosa.

Quan l'editor d'aquests fulls encara es trobava en plena joventut i tenia la sort de passar tot sovint unes setmanes esplèndides a la bonica Soana, era inevitable que pugés de tant en tant al Generoso i que un dia arribés a veure l'anomenat heretge de Soana. La visió d'aquell home, però, no se la va poder treure del cap. I després d'haver recollit tota mena d'informacions contradictòries sobre el personatge, va madurar en ell la decisió de tornar-lo a veure, o encara més: de visitar-lo directament.

L'editor es va veure refermat en el seu propòsit per un suís alemany, el metge de Soana, que li va assegurar que aquell home extravagant no veia de mal ull la visita de gent cultivada. Ell mateix l'havia visitat una vegada.

—En realitat li hauria de tenir rancúnia —va dir—, perquè el paio fica el nas en els meus afers. Però viu a tanta altura, tan allunyat, que gràcies a Déu només li demanen consell d'amagatotis aquells a qui no els faria res deixar-se guarir pel diable.

El metge va continuar:

—Ha de saber que la gent del poble creu que s'ha lliurat al diable. Una opinió que no és desmentida per la clerecia, senzillament perquè ha sortit d'ella. Originàriament, diuen, l'home va ser víctima d'un embruix malèfic, fins que llavors ell mateix es convertí en un malvat incorregible i en un bruixot infernal. Pel que fa a mi, no he pogut apreciar-li ni unglots ni banyes.

De les visites a aquest home estrofolari, l'editor encara se'n recorda perfectament. La manera com es va produir la primera trobada va ser curiosa. Una circumstància especial li va donar un caràcter atzarós. Resulta que en un punt escarpat del camí el visitant es va trobar de cara amb una cabra desvalguda que acabava de cadellar un cabrit i estava a punt de parir-ne un altre. L'animal solitari en el seu tràngol, que el mirava sense por, com si hagués esperat la seva ajuda, tot el profund misteri del naixement, enmig d'aquell soberg roquissar, van causar-li una impressió fondíssima. Tot i així va apressar el pas, perquè va concloure que aquella bèstia havia de pertànyer al ramat de l'extravagant, i volia cridar-lo perquè anés a socórrer-la. El va trobar envoltat de les seves cabres i els seus vedells, li va explicar el que havia vist i el conduí fins a la partera, darrere la qual ja hi havia el segon cabridet, humit i ensangonat, ajagut a l'herba.

L'animal va ser tractat pel seu amo amb la seguretat d'un metge, amb l'amor sol·lícit del samarità compassiu. Després d'esperar un temps prudencial, es va posar un nadó sota cada braç i emprengué a poc a poc el camí cap al seu habitatge, seguit de la mare, que gairebé arrossegava el feixuc braguer. Al visitant no tan sols li va donar les gràcies amb la més gran amabilitat, sinó que el va convidar a seguir-lo d'una manera a la qual era impossible de resistir-se.

L'extravagant havia aixecat diverses construccions en un terreny de pastures que li pertanyia. Una d'elles semblava per fora una pila tosca de pedres. A dins contenia corrals secs i calents. Allí és on va ficar la cabra i els cabrits, mentre que el visitant era conduït a un cub pintat de blanc situat més amunt, el qual, recolzat a la paret del Generoso, s'obria a una terrassa coberta de parra. No gaire lluny de la porteta brollava de la muntanya un doll

d'aigua gruixut com un braç, que omplia un enorme safareig tallat a la roca. Al costat del safareig, una porta reforçada amb ferro tancava una cova excavada a la muntanya, un celler amb volta, tal com s'havia d'apreciar aviat.

D'aquell lloc estant, que, vist des de la vall, semblava penjat a una altura inaccessible, es tenia una vista fantàstica, de la qual, però, l'editor no vol parlar. Tanmateix aleshores, en gaudir-ne per primera vegada, va oscil·lar de l'admiració muda a les exclamacions sorolloses de delit i, de nou, a l'admiració muda. El pastor, en canvi, que just en aquell moment sortia altra vegada de la construcció, on havia anat a buscar alguna cosa, semblava de cop com si caminés amb més delicadesa. El visitant no va passar per alt aquesta actitud, així com tot el comportament en general del seu amfitrió, silencios i tranquil. S'ho va prendre com una admonició a no malgastar les paraules i ser parc en preguntes. Ja havia agafat massa afecte a l'estrafolari pastor per córrer el perill de provocar-ne el distanciament mitjançant una simple aparença de curiositat o d'indiscreció.

El visitant de llavors encara veu la taula rodona de pedra que, envoltada de bancs, hi havia a la terrassa. La veu amb totes les coses bones que l'heretge de Soana va escampar-hi a sobre: el millor stracchino de Lecco, un deliciós pa de blat italià, llonganissa, olives, figues i nespres, a més d'una gerra plena de vi negre que acabava de treure de la cova. Quan es van haver assegut, aquell pastor barbut, de cabells llargs i rinxolats, vestit amb pell de cabra, va mirar el visitant als ulls, amb una gran cordialitat, mentre li agafava la mà dreta, com si li volgués manifestar la seva simpatia.

Qui sap de quantes coses es va parlar durant aquesta primera visita. Només algunes van romandre en el record. L'home de

la muntanya desitjava que l'anomenessin Ludovico, i va explicar diverses anècdotes de l'Argentina. En un moment donat, quan va pujar de les fondalades el repic de les campanes de l'àngelus, va fer un comentari sobre aquell «terrabastall rematadament provocador». Una vegada va sortir el nom de Sèneca. També es parlà per damunt de la política suïssa. Finalment l'extravagant va voler saber coses d'Alemanya, perquè era el país del seu convidat. Quan aquest va prendre la determinació de partir i va arribar l'hora del comiat, l'altre digué:

—Sempre serà benvingut.

Tot i que l'editor d'aquests fulls no s'està d'admetre que es delia per conèixer la història d'aquell home, va evitar també, en les visites següents, de revelar cap mena d'interès en aquest sentit. Li havien donat a conèixer algunes circumstàncies externes en converses ocasionals que havia mantingut a Soana, circumstàncies que pretesament eren la causa que en Ludovico rebés el títol d'heretge de Soana; però a ell l'interessava més esbrinar fins a quin punt tenien raó d'anomenar-lo així i en quins particulars destins interiors, en quina especial filosofia es fonamentava la forma de vida d'en Ludovico. Tanmateix va estar-se de fer preguntes i va ser àmpliament recompensat per aquest motiu.

Generalment trobava en Ludovico sol, o bé entre els animals del ramat o al seu habitatge. Algunes vegades el trobà munyint les cabres amb les seves pròpies mans, com Robinson. O acostant els cabrits a una mare renitent. En aquests moments semblava totalment absorbit pel seu ofici de pastor: s'entusiasmava amb la cabra que arrossegava el braguer exuberant per terra, amb el boc fogós i diligent. D'un d'aquests va dir:

—¿No sembla el mateix Maligne? Miri's els ulls! Quina força, quin espurneig d'ira, ràbia, maldat! I alhora quin foc sagrat!

A l'autor, però, li va fer l'efecte com si als ulls de qui parlava es manifestés la mateixa flama infernal que havia anomenat «foc sagrat». El seu somriure derivava en una ganyota rígida i ferotge, mostrant les dents blanques i esplèndides, i tot ell queia en un estat d'entotsolament quan observava, amb la mirada de l'especialista, un dels seus demoníacs matadors acomplint la profitosa feina.

De vegades l'heretge tocava la flauta de Pan, i el visitant ja percebia les seves tonades senzilles en acostar-se. En una ocasió així, la conversa es decantava naturalment cap a la música, i el pastor desplegava curioses opinions. Quan es trobava enmig del ramat, en Ludovico no parlava mai d'altra cosa que no fossin els animals i els seus costums, l'ofici de pastor i les seves rutines. Sovint resseguia la psicologia dels animals i la manera de viure dels pastors fins al passat més remot, revelant així un coneixement erudit d'un abast poc habitual. Parlava d'Apol·lo i de com aquest pasturava els ramats de Laomedont i Admet, essent servent i pastor.

—M'agradaria saber amb quin instrument feia música als seus ramats en aquella època. —I, com si parlés d'alguna cosa real, concloïa—: Juro per Déu que m'hauria agradat sentir-lo.

Aquests eren els moments en què l'hirsut anacoreta potser podia causar la impressió que les seves facultats intel·lectuals no eren del tot íntegres. Però per un altre costat la idea obtenia una certa justificació quan demostrava de quantes maneres diferents la música podia influir i guiar un ramat. Amb un so el feia pujar amunt, amb altres el tranquil·litzava. Amb sons el feia tornar de la llunyania, amb sons impulsava els animals a dispersar-se o a caminar dòcilment darrere d'ell, trepitjant-li els talons.